

kultur

Ordet kultur kan ha många betydelser. Bonniers lexikon nämner inte mindre än sex. En av dem lyder: "I trängre mening en traditionellt högt värderad sektor av mänsklig verksamhet, den sk andliga odlingen, omfattande bl a vetenskap, konst och religion."

Definitionen är något flytande, och gränsdragningsproblemen är inte alltid lätta. Rockmusik är kultur, försäkrade en kommunal kultur nämnd nyligen. En del är kanske rentav beredda att instämma.

De politiska partierna håller sig med särskilda kulturprogram. De utmärks som regel av luftighet, bristande konkretion och ordrikedom. Allmänt betonas kulturens utomordentliga betydelse för samhällslivet och den enskilde. Det verkar också som om programförfattarna är högeligen imponerade av det egna partiets och dess ideologis positiva inverkan på det kulturella framåtskridandet.

På en punkt har allmän enighet lyckligtvis nåtts. Man har med gemensamma krafter slagit ihjäl den kvalmiga myten att kulturskapare jobbar bäst i trånga vindskyffen upplysta av stearinljus, att de förfriskar sig med billigt rödvin, är kroniskt pank och nikotinförgiftade. Den materiella nöden skulle alltså inspirera till kulturella storverk. Kniven på strupen förlöser den konstnärliga krampen. Om någon kunde vittna om motsatsen var det Sigge Stark, som till följd av ständig penningbrist av hårdföra förläggare med säljglimten i ögonvrån tvangs till medioker massfabrikation av kärlekspekoralistiska romaner. Även kulturarbetare – om uttrycket tillåts – har normala behov av trygghet och hyfsad levnadsstandard. De bör tillförsäkras en sådan av samhället, om deras produktion

skulle vara så exklusiv att den sätter marknadskrafterna ur spel.

Kulturens relationer till Mammon är intensiva men inte alldeles okomplicerade. En del politiker tycks tro att det förhållandet att vissa människor saknar djupare kulturellt engagemang mest skulle bero på kvardröjande klassklyftor och fattigdom. Följaktligen menar de att bristande bredd inom vissa kultursektorer kan elimineras genom mindre njujghet med offentliga anslag. Visst ligger det någonting i det, och visst håller kommunerna igen ibland, eftersom kulturen är en av de få sektorer där de inte toppstyrs av staten. Stöden till studieförbunden tyder ändå på att kultursektorn inte alltid behöver suga på ramarna.

En del av biljetterna på Operan och Dramaten kostar mindre än en ordinär biobiljett. Man kan knappast subventionera mer. Ändå går det inte särskilt fort med publikunderlagets breddning. På liknande sätt är det med böckerna. Det kostar ingenting att låna på biblioteken – utom blygsamma böter om man inte återlämnar boken i tid. Dessutom finns bra böcker att köpa för en femma.

Men de som inhandlar dem är enligt en undersökning till tre fjärdedelar personer som redan är boksynta.

Ett viktigt hinder för breddningen av kulturen är att en kulturell upplevelse inte alltid kan fås utan visst mått av ansträngning. Den som inte har detta klart för sig möter många besvikelser. Smakar det något så kostar det också något.

Visst kan kulturen få bättre klimat i Sverige, men dess utövare skall nog inte klaga alltför mycket. "När jag hör ordet kultur, osäkrar jag min revolver", är ett yttrande som tillskrivs en av nazismens värsta företrädare, Hermann Göring. Hitlertysklands handlingsätt bar också syn för sägen. I vårt land sänds däremot Stormen på nationalscenen Dramaten och Den sjunde frågan i TV. Den sistnämnda pjäsens författare Carl-Johan Seth får lyckligtvis ingen revolver utan en TV-kamera riktad mot sig.

I sådan jordmån frodas varken kulturella hjältar eller martyrer. Det är nog i alla fall bäst så.

Matti Häggström